

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 37.014

Людмила ГЕРАСИМЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент,
викладач кафедри біології та прикладної екології
Рівненського державного базового медичного коледжу

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СУЧАСНИХ ФОРМАТАХ ОСВІТИ

У науковій статті досліджуються специфічні особливості інноваційних підходів за умов модернізації української школи. Здійснюється їхня класифікація та обґрунтовується роль у підвищенні ефективності освітнього процесу, розвитку творчого потенціалу та формуванні компетентностей особистості.

Ключові слова: інноваційні підходи та їх класифікація, компетентнісна освіта, освітній процес як система, особистісно-центричний освітній процес.

В научной статье исследуются специфические особенности инновационных подходов в условиях модернизации украинской школы. Осуществляется их классификация и обосновывается роль в повышении эффективности образовательного процесса, развитии творческого потенциала и формировании компетенций личности.

Ключевые слова: инновационные подходы и их классификация, компетентностное образование, образовательный процесс как система, личностно-ориентированный образовательный процесс.

In the article specific features of innovative approaches are investigated in the conditions of modernization of the Ukrainian school. Their classifications is carried out and substantiate the role in increasing the effectiveness of the educational process, the development of creative potential and the formation of personal competencies is justified.

Keywords: innovative approaches, their classification, competence education, educational process as a system, a person-oriented educational process.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства, євроінтеграційний поступ України зумовлюють необхідність реформування системи освіти щодо її змісту, якості, рівня, шляхів та активних пошуків удосконалення освітнього процесу. Відбувається трансформація традиційної системи освіти у форматах простору Нової української школи: здійснюється перехід до особистісно-центричного освітнього процесу, впроваджуються інноваційні технології, інтерактивні методи, зміщуються акценти в навчальній діяльності студентів із репродуктивної до творчо-пошукової.

Суспільство формує нові освітні вимоги, однією з яких є становлення особистості спеціаліста, конкурентоспроможного на ринку праці, всебічно освіченого, із високим рівнем розвитку різних типів компетентностей. Сучасний фахівець повинен характеризуватися здатністю творчо реалізовувати нові технології, постійно досягати високих результатів у своїй професійній діяльності, готовністю до неперервного самовдосконалення. Формування таких рис особистості, як високий рівень соціально гнучких механізмів поведінки, активність, самостійність, творчість потребує реалізації інноваційних підходів до освітньої підготовки майбутніх фахівців. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність методологічного обґрунтування означеної педагогічної проблеми.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблема, що аналізується, є досить складною і комплексною. Науковці вивчали різноманітні аспекти щодо окресленої тематики. Особливості системного підходу як складної, соціальної, динамічної, самоорганізованої системи обґрунтували В. Афанасьєв, В. Загвизинський, І. Зязюн та ін. Специфіку компетентнісного підходу, що визначається новою концепцією освіти, окреслили у своїх працях Н. Бібік, В. Бурак, І. Малафійк, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, Л. Сохань, В. Якунін та ін. Цінними для нашого дослідження є погляди щодо особистісно орієнтованого підходу Б. Ананьєва, І. Беха, Л. Виготського, І. Зимньої, В. Сухомлинського та ін. Характерні риси діяльнісного підходу теоретично обґрунтували Г. Атанов, Г. Балл, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, В. Семиченко та ін. Проблеми інновацій досліджували англійські та американські вчені (Х. Барнет, Д. Гамільтон, У. Кінгстон, Л. Лагервей, А. Хаберман та ін.), а також вітчизняні науковці (А. Алексюк, М. Бургін, Ю. Гільбух, І. Дичківська, М. Дробноход, В. Загвизинський, М. Поташник, В. Сластьонін та ін.).

Нам імпонує думка І. Дичківської про те, що сутнісні ознаки інновацій є підставою для розгляду їх як процесу і продукту, тобто результату [3, с. 2]. При цьому проблема визначення специфіки та впровадження інноваційних підходів у сучасних форматах освіти ще не була предметом спеціального дослідження та потребує подальшого обґрунтування.

Мета статті – проаналізувати й обґрунтувати особливості впровадження, а також створити класифікацію та визначити специфіку інноваційних підходів у сучасних форматах освіти.

Виклад основного матеріалу. У загально-прийнятому розумінні поняття «підхід» означає сукупність прийомів, способів вивчення та впливу. У сучасній науці означене поняття розглядається по-різному. Так, Н. Стефанов трактує його як сукупність принципів, які визначають загальну мету і стратегію відповідної діяльності, а Є. Юдін та І. Блаубер – як принципову методологічну орієнтацію дослідження, погляд, поняття або принцип, який керує загальною стратегією дослідження.

Інноваційні підходи розглядаємо як напрями, сукупність сучасних тенденцій, принципів організації та системотвірних чинників, які зумовлюють процес цілеспрямованих змін, модифікацію мети, змісту, форм, методів, нові спрямованість, динаміку розвитку,

стан та ефективну діяльність освітнього процесу, його адаптацію до вимог сьогодення.

Інноваційні підходи є тим підґрунтям, на якому базується оптимальна модель сучасного освітнього процесу як складна, динамічна і цілісна система. Упровадження інноваційних підходів сприятиме становленню особистості сучасного випускника як успішного фахівця з активною життєвою позицією, усвідомленим почуттям відповідальності за себе, долю держави, здатністю генерувати та втілювати в практичну діяльність нові ідеї та рішення.

Критеріями класифікації інноваційних підходів ми визначили їхню домінуючу спрямованість, тип інновацій, особливості та сферу застосування, тобто визначальні структурно-функціональні елементи освітнього процесу.

Розглянемо найголовніші інноваційні підходи в сучасних форматах освіти, специфіку яких представимо в таблиці.

Таблиця

Специфічні особливості інноваційних підходів у сучасних форматах освіти

Назва інноваційного підходу	Домінуюча спрямованість	Особливості підходів та типи інновацій	Визначальні структурно-функціональні елементи освітнього процесу
Інтегративний	освітній процес як складна система	- реалізація нової освітньої концепції; - системно-методологічні, радикальні	цільовий, стимуляційно-мотиваційний, компетентнісно-змістовий
Особистісно-гуманістичний	особистість суб'єктів освітнього процесу	- визнання індивідуальності кожної людини; - соціально-психологічні, комбінаторні	стимуляційно-мотиваційний, компетентнісно-змістовий, операційно-діяльнісний
Компетентнісно-зорієнтований	зміст освітнього процесу, формування компетентностей	- оновлення змісту освітнього процесу; - локально-технологічні, модифікаційні	компетентнісно-змістовий, операційно-діяльнісний
Оптимально-діяльнісний	технологія освітнього процесу, активна діяльність суб'єктів освітнього процесу	- оновлення форм, методів, засобів реалізації освітнього процесу; - організаційно-управлінські, комбінаторні	операційно-діяльнісний, контрольно-регулювальний, оцінно-результативний
Творчо-перцептивний	створення освітньо-зберігаючого середовища	- гармонізація взаємин суб'єктів освітнього процесу; - соціально-психологічні, модифікаційні	стимуляційно-мотиваційний, оцінно-результативний, операційно-діяльнісний

Охарактеризуємо специфічні особливості інноваційних підходів детальніше:

- *Інтегративний підхід* зумовлює орієнтацію на загальнолюдські цінності, ідеї гуманізації, природодолільності, індивідуально-особистісного розвитку, орієнтує на розкриття цілісності механізмів, структурно-функціональних компонентів, типів взаємозв'язку єдиної системи, сприяє правильному моделюванню й прогнозуванню освітнього процесу. Означений підхід забезпечує системне мислення, спрямовує професійну компетентність майбутнього фахівця на розуміння сутності визначення ефективних напрямів, попередження недоліків і вирішення проблем, демократизацію педагогічного процесу; сприяє реалізації освітнього процесу як складної, цілісної, соціально спрямованої системи на засадах гармонійної взаємозалежності та взаємодії всіх структурно-функціональних елементів: мети, завдань освіти, потреб і мотивів освітньої діяльності студентів, змісту навчального матеріалу; переорієнтації в напрямках перманентності та оновлення змісту освітнього процесу.

Зважаючи на вищезначене, можемо стверджувати, що інтегративний підхід сприяє правильному моделюванню і прогнозуванню перебігу процесу формування особистості майбутнього фахівця, проведеному комплексних розробок технологій, стратегій і тактик теоретичної та практичної підготовки студентів до високого рівня професіоналізму з опорою на їх самоактуалізацію, самоосвіту, саморозвиток.

- *Особистісно-гуманістичний підхід* зумовлює необхідність підготовки студентів до життя та творчої професійної діяльності. Самостійна творча діяльність має бути підґрунтям освітнього процесу й орієнтувати особистість не лише на якісну освіту, а й на творчий пошук, удосконалення, вміння шукати і знаходити своє місце в житті. Підхід зумовлює спрямованість та організацію освітнього процесу на формування конкурентоздатної особистості на засадах визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної людини, що вимагає забезпечення розвитку особистості всіх студентів.

Означений підхід спрямований на взаємодію викладача зі студентом як суб'єктом, здатним до саморозвитку, самовдосконалення професійного й особистого життя. При цьому він зумовлює посилення особистісної орієнтації змісту і технологій навчання, індивідуалізацію освітніх траєкторій студентів, творчу та розвивальну спрямованість освіти, перехід від концепції підтримувального навчання до випереджувального, тобто орієнтованого на майбутнє – умови життя і професійної діяльності.

- *Компетентнісно зорієнтований підхід* є пріоритетним напрямом розвитку сучасної вітчизняної та світової освіти, адже зумовлює перенесення акцентів зі знань і вмінь (як основних результатів навчання) на формування у студентів системи компетентностей. Нинішня ситуація в системі освіти характеризується зміною двох педагогічних епох – переходом від маніпулятивної педагогіки до педагогіки співпраці, партнерства, взаєморозвитку та співтворчості, від старої авторитарної системи освіти до компетентнісно зорієнтованої. Концепція Нової української школи визначає компетентнісний підхід як основу модернізації освіти. Компетентнісно зорієнтована освіта спрямована на комплексне засвоєння знань і способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різноманітних галузях життєдіяльності.

Отже, основною метою освітнього процесу вважаємо підготовку майбутнього фахівця – конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє професією та орієнтується в суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

На нашу думку, перехід до компетентнісно зорієнтованої освіти зумовлює модернізацію змісту освіти з визначенням результативної складової освітнього процесу – набуття студентами ключових та предметних компетентностей.

- *Оптимально-діяльнісний підхід* стверджує уявлення про діяльність як основну й головну умову розвитку та формування особистості; орієнтує на організацію творчої праці як найбільш ефективне перетворення довкілля; дає змогу визначити найбільш оптимальні умови розвитку особистості в процесі діяльності; зумовлює диференційований підхід до змісту і темпу вивчення матеріалу, інтерактивний діалог в освітньому процесі; комплексне використання традиційних та мультимедійних технологій; вибір та впровадження оптимальних методів та форм навчання, зокрема інтерактивних; формування життєвих і соціальних компетенцій, емоційно-ціннісного ставлення до природи; реалізацію різних форм навчальної діяльності; технологізацію та комп'ютеризацію освітнього процесу. Даний підхід характеризується ціннісним ставленням, позитивними можливостями в діяльності, включенням особистісного досвіду молодшої людини, який містить знання, уміння та настанови стосовно освітнього процесу.

- *Творчо-перцептивний підхід* передбачає організацію взаємосприйняття, взаємооцінки і рефлексії суб'єктів освітнього процесу; емоційно-ціннісну взаємодію педагога, створення атмосфери активної праці, творчості, партнерської взаємодії, взаєморозуміння, реалізацію принципів педагогіки співпраці, де викладач є організатором освітнього процесу, посередником між студентом і його соціальним досвідом, а всі суб'єкти навчання – рівноправними і рівнозначними. Означений підхід зумовлює високий рівень внутрішньої мотивації студентів і, як наслідок – оптимізацію

освітнього процесу. Створення освітньо-зберігаючого середовища здійснюється завдяки морально-психологічному клімату, сприятливій освітній атмосфері, соціо-емоційній поведінці, гармонійним взаєминам учасників освітнього процесу; забезпеченню ефективної співпраці адміністрації, викладачів, психолога, соціального педагога, кураторів академічних груп, вихователів, студентів, батьків, громадськості, спрямованої на ефективність освітнього процесу.

Окреслимо шляхи вдосконалення системи підготовки майбутніх фахівців на основі впровадження інноваційних підходів. Цілеспрямований освітній процес здійснюється за допомогою розробки і введення спецкурсу «Багатогранність особистості: вектори формування та розвитку», використання різноманітних форм і методів навчання – не лише традиційних, а й інноваційних, серед яких: дослідницькі методи, креативні, методи реалізації творчих завдань, метод кейсів, проектів, ділові, рольові, інтерактивні ігри та ін.; підбору практичних завдань: графічні диктанти, використання інформаційних технологій в освітньому процесі, творчих робіт тощо. Креативні методи навчання застосовуються нами під час проведення практичних занять зі студентами, оскільки дають змогу узагальнити теоретичні знання та знайти шляхи їхньої реалізації в практичній діяльності. За допомогою методу проектів освітній процес стає більш цілісним, системним та відкриває значні можливості для підвищення якості навчання.

Особливу увагу ми приділяємо чіткому плануванню занять, самостійної роботи студентів та її організації, посиленню зворотного зв'язку в процесі навчання, використанню творчих завдань як засобу активізації навчальної діяльності й управління нею.

Висновки. Таким чином, інноваційні підходи в сучасних форматах освіти розглядаємо як цілісну систему в єдності її компонентів і взаємозв'язків, реалізація якої залежить від професіоналізму та творчого потенціалу кожного викладача. Побудова освіти на засадах інноваційних підходів забезпечує успішність студентів у майбутній професійній діяльності та реалізації особистісної життєвої стратегії, упровадження яких є одним із пріоритетних векторів розвитку Нової української школи.

Отже, теоретико-методологічною основою дослідження процесу підготовки майбутніх фахівців стали такі підходи: інтегративний, який орієнтує на виділення в педагогічній системі інтеграційних інваріантних системоутворюючих зв'язків і взаємин; компетентнісно зорієнтований, що дає змогу сформувати базові компетенції для успішної реалізації професійних обов'язків та творчого потенціалу; особистісно-гуманістичний – стверджує уявлення про соціальну, діяльнісну і творчу сутність особистості; оптимально-діяльнісний – оптимізує способи формування, розвитку та шляхи практичного вдосконалення сучасної освіти; творчо-перцептивний – сприяє створенню освітньо-зберігаючого середовища та зумовлює гармонійну партнерську співпрацю суб'єктів освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш детальному визначенні та описі особливостей, класифікації, обґрунтуванні та розробці цільових установок, організаційних форм, змісту і методів підготовки фахівців, здатних ефективно вирішувати проблеми, які постають у сучасних умовах на основі впровадження інноваційних підходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : монографія / Н. М. Бібік, Л. І. Ващенко, О. І. Локшина та ін. ; за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с. – (Серія «Бібліотека з освітньої політики»).
2. Гавлітіна Т. Системно-ціннісний підхід до виховання учнів у сучасному закладі освіти / Т. Гавлітіна // Нова педагогічна думка. – 2017. – № 4 (92). – С. 97–99.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Київ-Черкаси : УНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с.
5. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczsiya.html. – Назва з екрана.
6. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. – К. : Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
7. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія / Л. С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 442 с.

Дата надходження до редакції: 04.04.2018 р.

УДК 681.5

Микола КОС,
інструктор-викладач компанії
«Alion Science and Technology»
Академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного

ДОСВІД ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТАКТИЧНИХ (БОЙОВИХ) ДІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ НА ПРИКЛАДІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРОВІДНИХ АРМІЙ СВІТУ

У статті проаналізовано досвід імітаційного моделювання тактичних (бойових) дій у професійній підготовці офіцерів на прикладі військовослужбовців провідних армій світу. Обґрунтовано, що найбільш динамічним сектором дії імітаційного моделювання є розвиток програм, які допомагають командирам різного рівня в прийнятті рішення щодо початку бою (операції). Означені програми поряд із наданням можливостей редагування бойових графічних та текстових документів мають також модуль імітаційного моделювання, який дає змогу співставити виокремлені способи дій своїх військ і противника та, прорахувавши різні варіанти ведення бою, обрати найбільш оптимальний. Доведено, що досвід використання імітаційного моделювання в арміях провідних країн світу значною мірою може бути застосований і в Україні.

Ключові слова: імітаційне моделювання, тактичні дії, бойові дії, професійна підготовка, офіцери, провідні армії світу.

В статті проаналізовано досвід імітаційного моделювання тактичних (бойових) дій у професійній підготовці офіцерів на прикладі військовослужбовців провідних армій світу. Обґрунтовано, що найбільш динамічним сектором імітаційного моделювання є розвиток програм, які допомагають командирам різного рівня в прийнятті рішення щодо початку бою (операції). Означені програми поряд із наданням можливостей редагування бойових графічних та текстових документів мають також модуль імітаційного моделювання, який дає змогу співставити виокремлені способи дій своїх військ і противника та, прорахувавши різні варіанти ведення бою, обрати найбільш оптимальний. Доведено, що досвід використання імітаційного моделювання в арміях провідних країн світу значною мірою може бути застосований і в Україні.

Ключевые слова: имитационное моделирование, тактические действия, боевые действия, профессиональная подготовка, офицеры, ведущие армии мира.